

Rundskriv
fra
Riksadvokaten
Ra 10-124
810.6

Rundskriv nr. 2/2010
Oslo, 8. mars 2010

MÅL OG PRIORITERINGER FOR VIRKSOMHETEN VED STATSADVOKATEMBETENE – 2010

I. INNLEDNING

Rundskrivet omfatter straffesaksbehandlingen ved de regionale statsadvokatembetene, Det nasjonale statsadvokatembetet for bekjempelse av organisert og annen alvorlig kriminalitet og ØKOKRIM. Direktivene må på vanlig måte sammenholdes med andre sentrale styringsdokumenter:

- ∞ Prop. 1 S (2009-2010), særlig side 11-22, 78-104
- ∞ Innst. 6 S (2009-2010), særlig side 9-11, 15-16 og 28-29
- ∞ Politisk plattform for flertallsregjeringen 2009-2013 (Soria Moria II)
- ∞ Justisdepartementets tildelingsbrev til Den høyere påtalemyndighet av 7. januar 2010
- ∞ Riksadvokatens mål- og prioriteringsrundskriv for straffesaksbehandlingen i politiet (rundskriv nr. 1/2010)
- ∞ Riksadvokatens disponeringsskriv av 15. februar 2010 til statsadvokatembetene¹
- ∞ Justisdepartementets tildelingsbrev til Politidirektoratet av 20. januar 2010
- ∞ Politidirektoratets disponeringsskriv av 3. februar 2010 til politi- og lensmannsetaten

Det vises også til riksadvokatens oppsummeringer fra de årlige statsadvokatmøtene.

Departementets tildelingsbrev til Den høyere påtalemyndighet er utarbeidet i samråd med riksadvokaten. Det har vært dialog mellom riksadvokaten og Politidirektoratet om de deler av disponeringsskrivet til politi- og lensmannsetaten som har betydning for straffesaksbehandlingen, og om disponeringsskrivet til ØKOKRIM. På tilsvarende måte har riksadvokaten forelagt dette rundskrivet for departementet og direktoratet før utsendelse.

Riksadvokatens mål og prioriteringer for Det nasjonale statsadvokatembetet og ØKOKRIM er samlet i egne avsnitt, jf. pkt. VI og VII nedenfor.

II. HOVEDMÅL MV.

Et hovedmål for politiet og påtalemyndigheten er å bidra til å redusere kriminaliteten. Statsadvokatene skal gjennom sin fagledelse av politiet og egen straffesaksbehandling medvirke til at målet nås.

¹ I disponeringsskrivene er det gitt enkelte særskilte prioriteringer for hvert statsadvokatembete

Gjennom påtaleavgjørelser og andre tjenestehandlinger skal statsadvokatene bidra til at Den høyere påtalemyndighet ivaretar rettssikkerheten og hensynet til siktede, fornærmede og andre som er implisert i straffesaker på en god og tilfredsstillende måte.

Hovedutfordringen for Den høyere påtalemyndighet er også i 2010 å sikre en målrettet og effektiv straffesaksbehandling av høy kvalitet som ivaretar rettssikkerhet og menneskerettigheter.² Saksbehandlingen skal være rask og effektiv. Tiltak for å redusere behandlingstiden må ikke gå på bekostning av kvalitet og rettssikkerhet. Dette stiller krav både til egen straffesaksbehandling og fagledelsen.³

I Justisdepartementets tildelingsbrev til Den høyere påtalemyndighet heter det:

”Som faglig ansvarlig for straffesaksbehandlingen er en godt fungerende påtalemyndighet, herunder godt fungerende statsadvokatembeter, en forutsetning for at straffesakskjeden skal fungere og de overordnede mål om redusert kriminalitet kunne nås.”⁴

Statsadvokatembetene må innrette virksomheten slik at det blir en hensiktsmessig balanse mellom de ulike virksomhetsområdene (straffesaksbehandling, fagledelse og utadrettet virksomhet). Fristreglene for aktorater må selvsagt overholdes, men for øvrig må statsadvokatembetene sørge for at det både blir plass til annen straffesaksbehandling og forhåndsplanlagte tiltak i fagledelsen.⁵ Dette kan føre til at aktorater uten frist må berammes senere enn domstolene ønsker, fordi statsadvokatene må sørge for at aktoratene ikke i for stor grad går ut over andre oppgaver. Riksadvokaten vil for øvrig peke på betydningen av at man så tidlig som mulig søker å få oversikt over når fristsaker kan forventes berammet og samarbeider med domstolene om forhåndsberømmelse hvor dette er hensiktsmessig.

Om rapportering for 2010 vises til riksadvokatens disponeringsskriv av 15. februar d.å. til statsadvokatembetene pkt. 5.2.

III. STRAFFESAKSBEHANDLINGEN VED DE REGIONALE STATSADVOKATEMBETENE

1. Generelle mål

Departementet og riksadvokaten har i fellesskap fastsatt flg. mål for straffesaksbehandlingen ved statsadvokatembetene:

- ∞ Høy kvalitet
- ∞ Kort saksbehandlingstid
- ∞ Adekvat reaksjon

Embetslederen har ansvaret for at statsadvokatembetet når målene.

² Tildelingsbrevet til Den høyere påtalemyndighet side 5

³ Se tildelingsbrevet side 10

⁴ Se tildelingsbrevet side 5

⁵ Se tildelingsbrevet side 4

2. Høy kvalitet

Høy kvalitet ved statsadvokatenes straffesaksbehandling er et ufravikelig krav.

Grunnleggende er også *bevisskravet* i straffesaker: Påtalemyndigheten må være overbevist om siktedes straffeskyld for å ta ut tiltale, og den må være av den oppfatning at straffeskylden kan bevises i retten. Dette innebærer at påtalemyndigheten skal legge samme bevisterskel til grunn som den domstolene anvender for å avsi fellende dom, og at det stilles et tilleggskrav til mulighetene for å føre bevis i retten. Er det for eksempel holdepunkter for at avgjørende bevis ikke vil kunne føres, skal tiltale ikke utferdiges selv om påtalemyndigheten er overbevist om mistenktes skyld.

Embetene bør også i 2010 ha oppmerksomhet mot rutiner og metoder som sikrer at statsadvokatene fortsatt holder høy kvalitet i sine påtaleavgjørelser og iretteføring. Det er videre viktig å sikre ensartet praksis hos statsadvokatene. Enkle tiltak – som flere av embetene benytter – er at prinsipielle eller vanskelige saker gjennomgås av mer enn én statsadvokat eller drøftes av flere i fellesskap, at gode eksempler på avgjørelser eller fremgangsmåter tas vare på og distribueres, og at det avholdes fagmøter. Etter hvert som embetene har blitt større, øker behovet for planmessige og strukturerte tiltak for å opprettholde og videreutvikle kvaliteten. Ansvaret påhviler embetslederen.

Riksadvokaten understreker at kravet om høy kvalitet også må iakttas ved vurderingen av om det skal oppnevnes *politijurist som aktor*. Det er embetslederens ansvar å sikre at statsadvokatembetets ”aktoratressurs” blir brukt på de riktige sakene, dvs. de saker som ut fra alvor, kompleksitet og prinsipiell betydning bør iretteføres av en statsadvokat. Faller antallet saker ved et statsadvokatembete, må utgangspunktet være at statsadvokatene aktorerer flere saker selv.

Politi og påtalemyndighet har fått tilgang til en rekke *metoder* med sikte på mer effektiv og bedre bekjempelse av organisert og annen alvorlig kriminalitet. Statsadvokatene må holde seg løpende oppdatert om utviklingen og har ansvar for god faglig veiledning om metodebruk mv. til påtalemyndigheten i politiet. Riksadvokaten fremhever også at statsadvokatene skal legge til rette for en tidlig og god dialog med politiets operative enheter i saker de selv aktorerer, særlig dersom det kan oppstå vanskelige avveininger knyttet til spørsmål om innsyn i metodebruk eller bruk av informanter. Statsadvokatene må aktivt utnytte de mulighetene som finnes i gjeldende regelverk for å beskytte arbeidsmetoder og kilder.

Riksadvokaten minner om betydningen av det europeiske rettslige nettverket (*EJN*) i bilaterale saker og den norske sambandsstatsadvokaten i *Eurojust*. Sistnevnte kan bistå i saker med forgreninger til utlandet, og er bl.a. hjelpelig med å koordinere etterforsking og iretteføring av straffesaker som involverer ett eller flere EU-land.

Særreaksjonssakene må fortsatt følges med særlig oppmerksomhet, ikke minst på grunn av risikoen for gjentakelse av alvorlige straffbare forhold. Statsadvokatene må påse at nødvendige rutiner er etablert for å sikre at spørsmålet om forlengelse eller opphør av tvungent psykisk helsevern og tvungen omsorg blir vurdert i tide.⁶ Tas påtalemyndighetens krav om særreaksjon

⁶ Jf. nærmere riksadvokatens rundskriv av 3. desember 2001 om utilregnelighetsregler og særreaksjoner (rundskriv nr. 4/2001) pkt. 7, brev av 14. januar 2005 og 1. mars 2007 fra riksadvokaten til statsadvokatene og politimestrene

ikke til følge av domstolen, må det nøye vurderes om det er grunn til å anke. Påtalemyndigheten skal ikke innta en mer defensiv holdning enn hittil når det gjelder hvilke forbrytelseskategorier som kan gi grunnlag for forvaring, forutsatt at det foreligger en tilstrekkelig nærliggende gjentakelsesfare.

Riksadvokaten minner om påtalemyndighetens ansvar for å bidra til *rettsavklaring* og *rettsutvikling* – herunder reaksjonsnivå – ved å fremme egnede saker for Høyesterett. I ankeerklæringer, eventuelt i påtegning til riksadvokaten (med gjenpart til forsvarer) *skal* det konkret angis hvorfor anken gjelder spørsmål som har betydning utenfor den foreliggende sak eller det av andre grunner er særlig viktig å få prøvd saken i Høyesterett, jf. straffeprosessloven § 323 første ledd.

Påtalemyndigheten bør benytte *videokonferanse* hvor forholdene ligger til rette for det. Her er potensialet for besparelse stort, både økonomisk og ved redusert belastning for sårbare fornærmede og vitner. En har også erfaring for at mulighetene for å få saker opplyst kan bedres ved at vitner i for eksempel menneskehandelsaker kan gi sin rettslige forklaring fra hjemlandet ved hjelp av videoavhør.

3. Kort saksbehandlingstid

Hovedutfordringen er også i 2009 å sikre en målrettet og effektiv straffesaksbehandling, uten at dette går på bekostning av kvaliteten.

Departementet og riksadvokaten har i fellesskap også for 2010 fastsatt følgende mål for statsadvokatenes saksbehandlingstid:

- ∞ Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for påtale- og klagesaker skal ikke overstige 30 dager, og 90 % av påtale- og klagesakene skal være avgjort innen dette tidsrommet.
- ∞ I saker mot personer som var under 18 år på handlingstiden skal statsadvokaten avgjøre spørsmålet om tiltale eller oversende saken til riksadvokaten med innstilling om avgjørelse innen 15 dager fra statsadvokaten mottok saken fra politiet. Tiltalsspørsmålet kan likevel avgjøres senere dersom særlige omstendigheter gjør det nødvendig.⁷

Statsadvokatembetene må ha rutiner som sikrer god fremdrift av de løpende sakene. Det understrekes at embetslederen har et særskilt ansvar for å sørge for god og effektiv saksavvikling.

4. Adekvat reaksjon

Statsadvokatene skal i 2010 vie reaksjonsspørsmålet særlig oppmerksomhet på følgende områder ved utførelsen av egne aktorater og ved vurderingen av om rettsmidler skal anvendes:

- ∞ Drap
- ∞ Grove voldsforbrytelser
- ∞ Seksuallovbrudd
- ∞ Organisert kriminalitet
- ∞ Trusler og vold mot vitner og andre aktører i straffesaker
- ∞ Anvendelsen av bestemmelsene om særreaksjoner

⁷ Se også Prop. 1 S (2009-2010) side 87

Riksadvokaten har i tidligere rundskriv gjort oppmerksom på betydningen for påtalemyndigheten av de føringer – knyttet bl.a. til straffutmålingen – som er gitt i forarbeidene til ny straffelov, selv om loven ennå ikke er trådt i kraft. Retningslinjer er også gitt i brev av 30. mars og 18. juni 2009. Høyesterett avsa 13. november 2009 to avgjørelser om betydning av uttalelser i forarbeidene om et vesentlig forhøyet straffnivå, jf. Rt. 2009 side 1412 og Rt. 2009 side 1423. Avgjørelsene gir ikke grunnlag for generelle endringer av riksadvokatens tidligere retningslinjer. Statsadvokatene skal så langt mulig argumentere for det straffnivå som angis i forarbeidene, men det må sondres mellom handlinger begått *før* og *etter* vedtakelsen av loven 19. juni 2009, se riksadvokatens brev av 23. desember s.å.

Det har over flere år funnet sted en ikke ubetydelig økning av straffnivået i *voldssaker og saker om seksuallovbrudd*. Utviklingen er ikke avsluttet og straffene skal skjerpes ytterligere. Straffutmålingsmessig er det etter riksadvokatens syn grunn til å legge større vekt på voldshandlingens resultater, med de lidelser de innebærer for offeret og offerets nærmeste eller pårørende enn på gjerningspersonens subjektive skyld.

Påtalemyndigheten bør arbeide for et strengt straffnivå i saker som gjelder *organisert kriminalitet*, jf. straffeloven § 60 a. Det dreier seg her ofte om personer som regelmessig begår alvorlige straffbare handlinger i betydelig omfang, og som må møtes med strenge reaksjoner.

Riksadvokaten understreker det kriminalpolitiske mål at straffbare handlinger ikke skal lønne seg. Gjerningspersoner må derfor *fratas utbyttet* av straffbare handlinger gjennom aktiv bruk av inndragning. Dette er også nødvendig for å bekjempe hvitvasking. Påtalemyndighetens egeninnsats er en avgjørende faktor for antall inndragningskrav og omfanget av disse. Riksadvokaten forutsetter at statsadvokatene er særlig oppmerksomme på spørsmålet om inndragning både ved påtaleavgjørelse og iretteføring, slik at inndragningskrav blir fremmet der loven gir adgang til det. Det vises også til omtalen av inndragning i mål og prioriteringsrundskrivet om straffesaksbehandlingen i politiet (rundskriv nr. 1/2010) pkt. III 5.

IV. FAGLEDELSEN AV POLITIETS STRAFFESAKSBEHANDLING

1. Generelt

Gjennom sin fagledelse skal statsadvokatene medvirke til at politidistriktene når de mål som er satt for straffesaksbehandlingen og bidra til at denne både er effektiv og ivaretar hensynet til rettssikkerhet.⁸

I Justisdepartementets tildelingsbrev til Den høyere påtalemyndighet for 2010 – som er utformet i samråd med riksadvokaten – er det fastsatt at statsadvokatene skal:

- ∞ delta i beslutningsprosessen når prioriteringer og mål for straffesaksbehandlingen i politiet fastsettes i dialog med Politidirektoratet og politidistriktene
- ∞ gi retningslinjer for og følge opp straffesaksbehandlingen i politiet, herunder foreta tilsyn og kvalitetskontroll av politiets etterforskning og påtaleavgjørelser
- ∞ bidra til å heve kompetansen i politiet gjennom instruksjon, veiledning og opplæring

⁸ Om målene for straffesaksbehandlingen i politiet vises til rundskriv nr. 1/2010

I Prop. 1 S (2009-2010) gjentas flg. om statsadvokatenes oppfølging av straffesaksbehandlingen i politiet:⁹

”Det skal legges særskilt vekt på oppfølgingen av saksbehandlingstid – herunder frist for påtaleavgjørelser og hovedforhandlinger – og restanser, og på oppfølgingen av kvaliteten på politiets etterforskning og påtaleavgjørelser. Statsadvokatene skal også føre tilsyn med at påtalemyndigheten i politiet holder et riktig reaksjonsnivå ved sine påtaleavgjørelser og påstander for domstolene.”

Riksadvokaten har i årets mål- og prioriteringsrundskriv for politiet understreket at den viktigste utfordringen for politiets straffesaksbehandling i 2010 er å øke andelen oppklarte saker og redusere saksbehandlingstiden i voldssaker med frist. I tillegg må effektiviteten i straffesaksbehandlingen på de andre områdene opprettholdes uten at dette går på bekostning av kvalitet og rettssikkerhet. Statsadvokatene skal gjennom sin fagledelse bidra til dette.

Kvalitetskontrollen skal både omfatte politidistriktenes rutiner for straffesaksbehandlingen (systemkontroll) og et utvalg av enkeltsaker. Det understrekes at embetslederen har ansvaret for at statsadvokatembetet oppfyller kravene til fagledelse, som er en meget viktig del av den totale virksomhet.

2. Mål og prioriteringer, resultatoppfølging

Statsadvokatene skal delta i beslutningsprosessen når resultatmål og prioriteringer for straffesaksbehandlingen i politidistriktene blir fastsatt. Det er her nødvendig med et godt samarbeid mellom politimesteren, statsadvokatene og Politidirektoratet.

Videre skal statsadvokatene periodisk – minst hvert halvår – kontrollere resultatutviklingen for straffesaksbehandlingen i politidistriktene, sammenholde resultatene med sentrale og lokale mål, og ved avvik vurdere hva som bør gjøres for å bedre måloppnåelsen. I mange tilfeller vil det være naturlig å samarbeide med Politidirektoratet om oppfølgingen. Riksadvokaten understreker at ansvaret for resultater, oppfølging av disse og iverksettelse av tiltak ligger hos politimesteren, men statsadvokaten kan ut fra sin kompetanse, oversikt og erfaring gi vesentlige bidrag til analysen av årsaker og til hva som bør gjøres. Det kan også være nødvendig at statsadvokaten som overordnet påtalemyndighet gir instruksjoner om straffesaksbehandlingen.

Statsadvokatene bes videre påse at påtalemyndigheten i politiet innretter virksomheten slik at det i saker med frist for hovedforhandling og ankeforhandling (saker med unge lovbyggere og saker med varetektsfengsling) møter aktor til den tid retten berammer saken.

Riksadvokaten understreker betydningen av god dialog og en hensiktsmessig møtestruktur mellom statsadvokaten og ledelsen av den lokale påtalemyndighet (politimester, visepolitimester, kriminalsjef og påtaleleder).

3. Instruksjon og tilsyn

Stedlige *inspeksjoner* er et viktig tiltak i tilsynet med straffesaksbehandlingen i politidistriktene. Det bør legges opp til at alle distriktene blir inspisert i 2010. Formålet er både å kontrollere og å veilede. Inspeksjonene skal særlig være rettet mot resultatene i straffesaksbehandlingen og utvalgte enkeltsaker. I Justisdepartementets tildelingsbrev til Den høyere påtalemyndighet for 2010 er riksadvokaten ved årets slutt pålagt å rapportere ”... om straffesaksbehandlingen, basert

⁹ Proposisjonen side 87

på statsadvokatenes inspeksjonsrapporter, holder tilstrekkelig kvalitet”¹⁰ og halvårlig rapportering om videreføringen av arbeidet som er påbegynt med å sikre kvalitet i etterforskingen, påtaleavgjørelser og aktivering av alle *voldtektssaker*.¹¹ Inspeksjonene må legges opp med dette for øyet.

Generelt er det viktig at inspeksjonene konsentreres om områder der distriktet har problemer i straffesaksbehandlingen. Særlig vekt må legges på oppfølgingen av kvalitet og tempo i de politidistrikter som fortsatt har for lang saksbehandlingstid. Kvalitetskontroll kan også gjennomføres på andre måter enn ved inspeksjon, for eksempel ved at statsadvokatene ber om å få innsendt rutinebeskrivelser og utvalgte enkeltsaker til gjennomgåelse. Om resultatoppfølging vises til pkt. IV 2 foran.

Det er en viktig oppgave for statsadvokatene å kontrollere at riksadvokatens instruks til påtalemyndigheten og etterforskerpersonell i politiet blir etterlevd. Statsadvokatene bør vurdere å be om rapport fra politimesteren om *formidling, implementering og annen oppfølging* av viktige direktiver fra overordnet påtalemyndighet. Politidistriktets implementering av direktiver fra overordnet påtalemyndighet kan også være et egnet tema under inspeksjon.

Riksadvokaten forutsetter at statsadvokatene i sin kontakt med politiet, på regionale påtalemøter, ved inspeksjon, tilsyn eller i andre sammenhenger, omtaler saker om *vold mot barn* og understreker kravet om en effektiv og grundig etterforskning overfor politimestrene og gjerne holder seg orientert om løpende saker. Det vises til omtalen av slike saker i rundskriv nr. 1/2010 pkt. IV 1.

Det minnes om pålegget i fjorårets rundskriv om etter en tid å gjennomgå et utvalg av saker som gjelder straffbare handlinger som avdekkes i *utlendingssaker*, for eksempel i forbindelse med inspeksjoner, for å sikre en enhetlig oppfølging i alle politidistrikter.

Politiets etterforskning av *brannsaker*, herunder samarbeid med bl.a. brannvesen og eltilsyn, bør gjøres til tema under inspeksjoner, jf. omtalen av disse sakene i rundskriv nr. 1/2010 pkt. III 2.

Statsadvokatene må påse at bekjempelse av *alvorlig og organisert kriminalitet*, herunder *grove narkotikaforbrytelser* og *menneskehandel*, har nødvendig prioritet i politidistriktene, jf. rundskriv nr. 1/2010 pkt. IV. Statsadvokatene må sørge for nødvendig koordinering, slik at det unngås at saker ikke blir etterforsket på grunn av uenighet eller uklarhet om hvilket politidistrikt som skal ha ansvaret.

Det besluttes fortsatt for sjelden *sentralisert etterforskning*. Statsadvokatene har her en viktig oppgave som initiativtakere og pådrivere i sine regioner. Saker som strekker seg over flere statsadvokatregioner og hvor det synes å være behov for sentralisert etterforskning, skal umiddelbart tas opp med riksadvokaten.

Etterforskning og saksfremdrift i *arbeidsmiljøsaker* bør fortsatt vies særlig oppmerksomhet ved inspeksjoner i politidistriktene. Riksadvokaten ber videre om at statsadvokatene følger opp behandlingen av *økonomi- og miljøsaker*. Statsadvokatene skal kontrollere at politidistriktene behandler saker om *rømt oppdrettsfisk* raskt og grundig og at mulige alvorlige lovbrudd gis

¹⁰ Tildelingsbrevet side 7

¹¹ Tildelingsbrevet side 8

prioritet i samsvar med riksadvokatens direktiv. Statsadvokatene bes forsikre seg om at politidistriktene har etablert tilfredsstillende rutiner for orientering og oversendelse til Fiskeridirektoratet og ØKOKRIM, jf. riksadvokatens retningslinjer i brev av 3. april 2009. Det overlates til statsadvokatene å vurdere om dette mest hensiktsmessig gjøres gjennom inspeksjoner eller på annen måte.

Antall personer som *varetekstfengsles* øker. Statsadvokatene må ved inspeksjoner og behandlinger av enkeltsaker kontrollere bruk av dette tvangsmiddel. Det er viktig at etterforskningen gjennomføres planmessig og målrettet slik at unødige lange varetekter unngås. Påtalemyndighetens ansvar for å løslate hvor vilkårene for fengsling ikke lenger er til stede understrekes. Det må kontrolleres at riksadvokatens direktiv om at restriksjonsbegjæringer skal inneholde en særskilt begrunnelse for restriksjonsbehovet etterleves.

Statsadvokatene må følge opp de saker som hører under *Politiets sikkerhetstjeneste* (PST), herunder inspisere de lokale PST-enheter. Det vises til riksadvokatens rundskriv om PST av 20. november 2007 (nr. 4/2007).

Statsadvokatene bes om å følge opp de direktiver som er gitt til påtalemyndigheten i politiet om *adekvat reaksjon*.¹²

Statsadvokatene bør ved passende anledninger kontrollere at politidistriktene benytter riktige *henleggelseskode*. Dette er viktig både for at fornærmede og andre får en riktig begrunnelse og for å sikre korrekt statistikk. Foranlediget av Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes innsats mot økonomisk kriminalitet, Dokument nr. 3:3 (2008-2009), bes statsadvokatene ha spesiell oppmerksomhet på omfanget av bruken av henleggelseskode "manglende saksbehandlingskapasitet" i økonomiske straffesaker. Riksadvokaten fremhever særskilt at klager over henleggelse av kapasitetsgrunner må behandles grundig. Før avgjørelse i slik klagesak treffes, skal ledelsen i politidistriktet ha gitt en redegjørelse for grunnen til at saken ikke ble etterforsket.

Statsadvokatene bør benytte egen *klagesaksbehandling* som grunnlag for generelle retningslinjer eller veiledning der det er grunnlag for det.

Flere av statsadvokatembetene har overfor riksadvokaten i den senere tid uttrykt en viss bekymring for kvaliteten i politiets etterforskning. Statsadvokatenes ansvar for å konstatere at denne er tilfredsstillende understrekes. Politijuristene har en nøkkelrolle i kvalitetskontrollen og statsadvokatene må sørge for at disse er seg sitt ansvar og funksjon bevisst. Problemstillingen kan med fordel gjøres til et eget tema under påtalemøtene.

Det er viktig at statsadvokatene fortløpende gir *faglig veiledning til påtalemyndigheten i politiet* når det er behov for det, for eksempel om metodebruk, lovanvendelse, reaksjonsvalg og straffutmåling. Dette forutsetter tilgjengelighet.¹³ Embetslederen må videre sørge for interne rutiner som sikrer at slik veiledning holder høy kvalitet og blir ensartet.

¹² Jf. mål- og prioriteringsrundskrivet for straffesaksbehandlingen i politiet (2010) pkt. III 5

¹³ Ved Oslo statsadvokatembeter er det innført en jourordning hvor en statsadvokat er tilgjengelig på telefon utenfor kontortid for å treffe beslutninger som ikke kan utstå til neste arbeidsdag.

I alle statsadvokatregioner skal det avholdes minst ett *påtalemøte* hvert år. Det er viktig at politimestrene – som ledere av den lokale påtalemyndighet – deltar på disse møtene.

4. Kompetanseheving

Kompetanse er en del av personalansvaret som også for juristene i politiet, hører under Politidirektoratet. Det er likevel en naturlig del av faglederansvaret at statsadvokatene fører et visst tilsyn med at tjenestemennene i den lokale påtalemyndighet har tilstrekkelig kompetanse og bidrar med kompetansehevende tiltak. Statsadvokatenes årlige ukeskurs for nytilsatte jurister i politiet bør videreføres.

Riksadvokaten anbefaler at statsadvokatembetene tilbyr korttidshospitering for påtalejurister.

Påtalemøtene er, som før, viktige for kompetanseheving og erfaringsutveksling.

V. UTADRETTET VIRKSOMHET

Den utadrettede virksomhet skal også bidra til å bekjempe kriminalitet. I dette perspektiv er det viktig:

- ∞ å samarbeide med domstolene, kriminalomsorgen og andre aktører i strafferettspleien for å sikre en effektiv straffesaksbehandling
- ∞ gjennom høringsuttalelser og utredningsarbeid å presentere fakta og argumenter som gjør at beslutningstakere velger løsninger som bedrer kriminalitetsbekjempelsen
- ∞ å gi allmennheten saklig og riktig informasjon om straffesaksbehandlingen og å opptre slik at tilliten til påtalemyndigheten opprettholdes og videreutvikles

Rutinemessige møter mellom aktørene kan her være et viktig virkemiddel for å etablere et godt og effektivt samarbeid.

Utarbeidelse av høringsuttalelser kan kreve mye tid, og statsadvokatene må derfor prioritere hva det gis uttalelse om. Likevel understrekes betydningen av at statsadvokatene er orientert om det reformarbeid som pågår innenfor påtalemyndighetens fagområde, og at etatens syn blir gjort kjent og argumentert for. Statsadvokatene har stor erfaring og kompetanse som det er viktig blir nyttiggjort. Av samme grunn anser riksadvokaten det helt avgjørende å kunne bruke statsadvokater i sine arbeidsgrupper.

VI. DET NASJONALE STATSADVOKATEMBETET FOR BEKJEMPELSE AV ORGANISERT OG ANNEN ALVORLIG KRIMINALITET

Det nasjonale statsadvokatembetet har de samme oppgaver i fagledelsen overfor Kripos og Den sentrale enhet (DSE) i Politiets sikkerhetstjeneste (PST) som de regionale statsadvokatembetene har overfor politidistriktene i sin region. De mål, prioriteringer og krav som for øvrig er gitt i dette rundskriv for straffesaksbehandlingen ved de regionale statsadvokatembetene, gjelder for Det nasjonale embetet så langt de passer.

Embetet skal være et spesialistorgan innenfor sine saksområder (bl.a. organisert kriminalitet, datakriminalitet og særskilte internasjonale forbrytelser). Dette forutsetter at de ansatte ved embetet har høy kompetanse. Embetet må arbeide målrettet for å sikre at dets kunnskap om

aktuelle strafferettslige, straffeprosessuelle og folkerettslige spørsmål opprettholdes og videreutvikles. Det samme gjelder metodebruk og etterforskningsmetodikk innenfor embetets ansvarsområde.

Embetet skal ha god kunnskap om kriminalitetsutviklingen innenfor sine saksområder.

Riksadvokaten vil i betydelig omfang innhente uttalelser fra embetet. Det er aktuelt å be embetet gjennomføre utredningsoppgaver, som forventes utført raskt og med høy kvalitet.

Embetet må balansere de ulike virksomhetsområdene på en hensiktsmessig måte. Det må påses at det ved siden av straffesaksbehandlingen avsettes tilstrekkelig tid til fagledelse og til å ivareta oppgaven som spesialistorgan og kompetansesenter.

Embetet må legge stor vekt på å bygge gode samarbeidsrelasjoner. I denne sammenheng fremheves særlig forholdet til Kripos, Politiets sikkerhetstjeneste, Oslo politidistrikt og Oslo statsadvokatembeter.

Embetet må opparbeide og vedlikeholde et godt kontaktnett, nasjonalt og internasjonalt.

Riksadvokaten forutsetter at embetet deltar i beslutningsprosessen når mål og prioriteringer for straffesaksbehandlingen i Kripos blir fastsatt.

Tilsyn med straffesaksbehandlingen ved Kripos skal omfatte både systemkontroll og sakskontroll. Sistnevnte vil i hovedsak dekkes ved behandlingen av statsadvokatenes egne saker. Hvorvidt rutinene for straffesaksbehandlingen er hensiktsmessige og i overensstemmelse med gjeldende bestemmelser og påtaledirektiver vil stå sentralt. Ved behov må embetet følge opp med instruksjer.

Saksansvaret i en sak hvor Kripos yter bistand ligger hos politimesteren i det distrikt som mottar bistand. Tilsyn og oppfølging i den enkelte sak hører derfor under regional statsadvokat. Det nasjonale statsadvokatembetet skal likevel føre tilsyn med at rutiner for opplegg og innhold i bistanden er hensiktsmessig, herunder for eksempel hvilken etterforskningsbistand som er nødvendig og for hvor lang tid.

Tilsynsansvaret omfatter også de områder hvor Kripos er gitt et nasjonalt ansvar for å avdekke kriminalitet (seksuelle overgrep mot barn og rasisme, begge på Internett).

Det nasjonale statsadvokatembetet har et særlig ansvar for å følge med på, eventuelt gripe inn i og ta initiativ i saker hvor det kan være aktuelt å beslutte sentralisert etterforskning.

Det vises til riksadvokatens rundskriv nr. 4/2007 for så vidt gjelder tilsyn med PST.

VII. ØKOKRIM

ØKOKRIM er både et statsadvokatembete og en sentral politienhet. Således gjelder både de mål og prioriteringer som er angitt i dette rundskrivet og i det tilsvarende rundskriv for politiet (rundskriv nr. 1/2010) så langt de passer.

ØKOKRIM skal behandle de ”særlig alvorlige overtredelser” på sitt saksfelt, jf. påtaleinstruksen § 35-4. Bortsett fra saker som avgjøres med foretaksstraff, må det legges opp til at en relativt stor del av ØKOKRIMs saksportefølge skal bestå av saker som – dersom etterforskingen gir grunnlag for positivt påtalevedtak – blir irtetteført med påstand om ubetinget fengsel av en viss varighet. I tillegg må ØKOKRIM behandle saker av prinsipiell betydning.

Med det press som er mot ØKOKRIM for å ta inn saker er det en særlig utfordring for embetslederen å sørge for at saksporteføljen til enhver tid består av de rette sakene. Det er problematisk dersom omfattende og prinsipielle saker, som gjelder alvorlig økonomisk kriminalitet, ikke kan behandles ved spesialenheten på grunn av manglende kapasitet. Satsingen på bekjempelse av økonomisk kriminalitet i politidistriktene gjør at politiet nå skal være bedre i stand til å håndtere denne kriminalitetstypen. Riksadvokaten understreker her særlig betydningen av et planmessig og målrettet saksinntak og en god dialog mellom ØKOKRIM, kontrolletatene, politimesteren i Oslo og Oslo statsadvokatembeter.

Samtidig er samsvar mellom saksinntak og kapasitet viktig, slik at det blir mulig å holde tilfredsstillende fremdrift i de saker som embetet behandler. Riksadvokaten understreker betydningen av gode oppfølgingsrutiner.

Det er også viktig at ØKOKRIM bistår politidistriktene, både ved generelle spørsmål og i sakshåndtering. En god dialog mellom økoteamene i distriktene og ØKOKRIM skal videreutvikles.

For øvrig vises til konkretiseringen av målene i styringsdialogen mellom ØKOKRIM, riksadvokaten og Politidirektoratet.

Tor-Aksel Busch

Harald Strand
førstestatsadvokat